

Vergaderjaar 2018–2019

**21 501-02**

## **Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken**

**Nr. 1971**

### **VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG**

Vastgesteld 8 maart 2019

De vaste commissie voor Europese Zaken en de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken hebben op 14 februari 2019 overleg gevoerd met de heer Blok, Minister van Buitenlandse Zaken, over:

- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 8 februari 2019 inzake geannoteerde agenda Raad Algemene Zaken van 19 februari 2019 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1955);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 15 januari 2019 inzake verslag Raad Algemene Zaken van 8 januari 2019 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1950);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 22 januari 2019 inzake onderhandelingen uittrekking Verenigd Koninkrijk (Kamerstuk 23 987, nr. 303);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 18 januari 2019 inzake fiche: Mededeling over de uitvoering van het EU Contingency Action Plan Brexit (Kamerstuk 22 112, nr. 2753);**
- **het voorstel van de Europese Commissie d.d. 17 januari 2019 met mededeling inzake voorbereidingen voor terugtrekking Verenigd Koninkrijk uit Europese Unie 30 maart 2019: uitvoering van het noodplan COM (2018) 890.**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,  
Veldman

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,  
Pia Dijkstra

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,  
Van Haaster

**Voorzitter: Van Oosten**  
**Griffier: Buisman**

Aanwezig zijn zes leden der Kamer, te weten: Anne Mulder, Van Ojik, Omtzigt, Van Oosten, Van Rooijen en Verhoeven,

en de heer Blok, Minister van Buitenlandse Zaken.

Aanvang 13.14 uur.

**De voorzitter:**

Collega's, goedemiddag. Aan de orde is de Raad Algemene Zaken van de vaste commissie voor Europese Zaken. Aangeschoven zijn de Minister van Buitenlandse Zaken en een tweetal collega's. Ik weet – ik heb er zojuist nog een appje over gekregen – dat er nog collega's in aantocht zijn. Dat komt doordat de start van dit AO gelijk oploopt met de regeling van werkzaamheden die nog in de plenaire zaal plaatsvindt. Ik wil dadelijk gewoon de aanwezige collega's het woord geven en dan kijken we verder wanneer de andere collega's zijn aangeschoven. We moeten er gewoon voor zorgen dat iedereen zijn inbreng kan leveren en antwoord krijgt. Ik begin bij de heer Mulder van de VVD. Hadden wij nog een spreektijd afgesproken? Nee, maar u snapt wel dat ik het een klein beetje in de gaten probeer te houden, want om 15.00 uur moeten wij afronden.

**De heer Anne Mulder (VVD):**

Ik had eigenlijk een halfuur willen spreken ...

Voorzitter, dank. Bij deze Raad Algemene Zaken staan een aantal onderwerpen op de agenda die wij eigenlijk wel kennen: de meerjarige begroting van de Europese Unie, de rechtsstaat, en ook de brexit bespreken wij hier. Mijn vraag is dus hoe het nu staat met het Meerjarig Financieel Kader. In de stukken kunnen wij lezen dat de midterm review vermoedelijk wordt geschrapt, als ik tenminste goed ben geïnformeerd. Is dat nou wel verstandig? De voeding van de Uniereserve. Blijkbaar is daar een wijzigingsvoorstel gekomen. Is dat nou goed? Mijn ervaring is dat, als er geld zit in een reserve, altijd wel iemand bedenkt dat het nodig is om de definitie van «crisis» zo op te rekken dat het geld uiteindelijk wel gebruikt zal worden. Dat klinkt dus niet wijs. Hoe zit dat?

Dan de rechtsstaat. Daar hebben we het vorige week uitgebreid over gehad met betrekking tot Hongarije en Polen. Komt er nu een hoorzitting over Hongarije? Zo nee, waarom niet? Welke landen steunen dat dan niet? Hoe gaat de Minister de motie uitvoeren die vorige week is ingediend en deze week is aangenomen over het financieel korten van landen die de regels overschrijden?

Dan duurzaamheid, een nieuw onderwerp. Een Commissievoorstel, of eigenlijk een discussienota. Hoe staat Nederland hierin? We moeten het zogeheten BNC-fiche, de brief en het kabinetsstandpunt, nog ontvangen, maar hoe eerder je weet wat je wil, hoe meer je kan beïnvloeden. Dus wat wil Nederland? Wat de VVD betreft is klimaat, duurzaamheid, een grensoverschrijdend onderwerp dat je dus het liefst Europees moet oplossen om ook een gelijk speelveld voor de Nederlandse bedrijven te handhaven.

Bij brexit heb ik staan: tja. Is daar nog iets over te zeggen? Hoe gaat mevrouw May weer terug naar Londen? Mijn vraag is of de Minister zelf naar deze Raad Algemene Zaken gaat of dat hij zich laat vervangen. Dank u.

**De voorzitter:**

Dank u wel, meneer Mulder. Dan gaan we naar de heer Van Rooijen namens 50PLUS.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Voorzitter, dank u wel. De Minister-President heeft gisteren in Zürich opnieuw uitgebreid zijn visie op Europa gegeven. Veel was al eerder gezegd, maar opvallend was wel zijn suggestie om voor specifieke afgebakende gevallen besluitvorming over het buitenlands beleid met gekwalificeerde meerderheden mogelijk te maken. Kan de Minister voorbeelden noemen van waar dit relevant kan zijn?

Dan het MFK, het Meerjarig Financieel Kader. De onderhandelingen over dat Meerjarig Financieel Kader 2021–2027 lijken fors te stagneren. De geannoteerde agenda wekt de indruk dat het Roemeens voorzitterschap hier blijkbaar niet hard aan trekt. De tekst is nota bene grotendeels gelijk aan die in het verslag van de Raad van 8 januari. Graag een toelichting op het proces. We kennen het standpunt van het kabinet dat de inhoud prioriteit heeft boven snelheid. 50PLUS deelt dat standpunt. Maar, zo vraag ik de Minister, gaat het nu niet heel erg langzaam?

Kan de Minister een eerste oordeel geven over de gisteren aan Coreper gepresenteerde herziening van de zogenaamde negotiation box? In het verslag van de vorige Raad Algemene Zaken staat dat het kabinet de huidige versie van het onderhandelingsdocument als goede basis ziet voor verdere onderhandelingen. Is al aan te geven of de Nederlandse inzet kansrijk is?

Voorzitter. Voor 50PLUS is veel belangrijk wanneer wij, de Kamer, aan bod komen. Het kan toch niet zo zijn dat wij maand in, maand uit, worden afgescheept met wat algemeenheden terwijl aan de onderhandelings tafels op onderdelen al overeenstemming wordt bereikt? Straks worden we weer geconfronteerd met wat we in Europa steeds zien gebeuren. In Brussel worden al afspraken gemaakt waar we niet meer onderuit kunnen en dan mogen wij als Kamer tekenen bij het kruisje. Ik hoor dus graag een heel duidelijk antwoord van de Minister. Wanneer en hoe gaat hij de Kamer actief bij het onderhandelingsproces over het Meerjarig Financieel Kader betrekken?

Voorzitter. Dan nog iets heel anders. Bij een recent AO over de eurogroep Ecofin met Minister Hoekstra heeft 50PLUS z'n zorgen uitgesproken over de eurozonebegroting. Daar komt hij weer. Die wil 50PLUS absoluut niet, maar als het niet anders kan, dan in elk geval binnen de meerjarenbegroting. Maar volgens de Fransen en Duitsers – afgelopen maandag en dinsdag waren de Ministers van Financiën bij elkaar – ligt werkelijk alles nog open. Ik herhaal wat ik een week geleden ook zei. Het zou mij niet verbazen als wij op basis van de uitkomst van dit dossier straks kunnen uitrekenen wat de prijs is die Nederland betaalt voor de carrière van Mark Rutte. De concrete inzet van de regering is niet verkeerd, maar de ruimte die is weggegeven, zal ons in het beste geval nog de rest van het jaar achtervolgen. Dat zien we nu al gebeuren, afgelopen maandag en dinsdag. In het slechtste geval zal dat zelfs de rest van de eeuw het geval zijn. Deze kwestie is allang een chefsache, maar Merkel en Macron denken dat zij samen de chefs van Europa zijn. Het is dan ook hoog tijd – ik heb het eerder al gezegd – dat Nederland met een veto over het MFK te zijner tijd laat zien dat we nooit ofte nimmer zullen accepteren dat de eurobegroting apart, buiten de meerjarenbegroting komt. Read my lips: geen aparte eurozonebegroting. Graag een reactie van de Minister. Hoe ziet hij zijn eigen rol in dit hele proces?

Voorzitter. 50PLUS maakt zich ook zorgen over de betrokkenheid van deze Kamer bij de gesprekken over de rol die de Europese Commissie voor zichzelf ziet weggelegd als het over de verduurzaming van Europa gaat. De lidstaten zijn uitgenodigd voor een discussie over de gewenste Europese aansturing, maar wanneer komen wij als Nederlands parlement bij dit proces aan bod? Ook hier wil 50PLUS een duidelijke toezegging van de Minister. Ik sluit aan bij collega Mulder. Wat wil Nederland? Wat wil de Minister?

Tot slot de brexit. In de geannoteerde agenda geen woord over brexit, maar ik neem aan dat dit onderwerp volgende week toch wel aan de orde zal komen. Vorige week berichtte Britse media over intensieve contacten vanuit Londen richting individuele lidstaten om beweging in het proces te krijgen. Gebeurt dat ook in Nederland? Verder circuleren er berichten dat premier May aanstuurt op uitstel van de besluitvorming in het Lagerhuis tot in maart met het doel om de Britse parlementariërs dan de keuze «slikken of stikken» voor te leggen. Hoe beoordeelt de Minister deze strategie die voor Nederlandse burgers en bedrijven alleen maar meer onzekerheid met zich meebrengt? Dank u wel.

**De voorzitter:**

Dank. In de richting van de net binnengekomen Verhoeven zal ik vertellen dat de collega's vast hun inbreng hebben geleverd. De Minister moet om 15.00 uur weg en wij hebben om 15.00 uur een vervolg. Ik wil u dus de gelegenheid geven om uw inbreng te leveren. Ik heb al medegedeeld dat er nog collega's zullen volgen. Het is niet anders. De heer Verhoeven.

**De heer Verhoeven (D66):**

Het genoeg is geheel aan mijn kant. Inderdaad, ik weet toevallig dat de heer Van Ojik op dit moment bij de regeling is. Als hij klaar is, komt hij ook. Ik zal er in mijn timing voor zorgen dat, wanneer ik klaar ben, hij weer aanschuift, zodat we gewoon de orde van de vergadering kunnen houden. Voorzitter. Een aantal zaken. Er is de afgelopen week, ook in de Kamer, veel gesproken over Europese aangelegenheden. Ik loop een aantal dingen langs. Hier en daar is er wat overlap met vorige inbrengen, maar dat is nou eenmaal niet anders. We moeten steeds de vinger aan de pols houden.

Vandaag is het Valentijnsdag. Ik zal niet de liefde aan Europa verklaren, maar D66 ziet wel onze toekomst in Europa. Daarmee zeggen wij niet dat de Europese Unie perfect is, verre van dat. Er moet en kan nog veel beter. De Minister kan daar maandag bij de Raad Algemene Zaken weer een stap in zetten door een goede inbreng namens ons te doen. Die zal wat D66 betreft uit een aantal punten bestaan.

Allereerst de rechtsstatelijke punten. Hongarije, een land waar op dit moment een universiteit verplicht wordt te verhuizen, waar oppositie en kranten verdwijnen en waar het illegaal is om vluchtelingen te helpen. De regering van Hongarije moet hier echt op aangesproken worden door haar Europese collega's. We hebben hier vorige week ook een gesprek gehad met de eerste vicepresident van de Europese Commissie, de heer Timmermans. Is de Minister het met mij eens dat ook Nederland hier voortdurend en permanent druk op moet blijven zetten? Waarom gebeurt er zo weinig in de Raad als hij het wel met me eens is? Nederland is, getuige ook de speech gisteren van de premier, een steeds belangrijkere partner en spil in Europa en mag daar nu weleens de vruchten van gaan plukken, ook als het gaat om het met gewicht aanspreken van andere landen.

Voorzitter. Het Europees Parlement heeft de artikel 7-procedure in september vorig jaar gestart. De Raad is aan zet. Er moet een hoorzitting gepland worden met de heer Orbán. Maar het is inmiddels februari. Die hoorzitting is er nog niet. Er staat wel een stand van zaken rondom de artikel 7-procedure op de agenda aanstaande maandag. Het lijkt mij echt een uitgelezen kans voor Nederland om het initiatief te nemen en te zeggen: laten we die hoorzitting bij de volgende Raad agenderen. Dat is mijn concrete verzoek.

Malta en Slowakije zijn ook twee landen waar het niet goed gaat, althans niet op het gebied van de rechtsstaat. Deze week heeft Sophie in 't Veld in het Europees Parlement een rapport gepresenteerd over de situatie in die landen. Recent zijn er journalisten vermoord die onderzoek deden naar

corruptie. Er zijn stevige conclusies over deze moorden, over de corruptie, over paspoorten die daar worden verstrekt. Ik zou graag van de Minister een reactie op dat rapport krijgen. Is hij bereid de Europese Commissie te verzoeken de praktijk van gouden paspoorten in landen als Malta te verbieden? Ook adviseert het rapport om in de EU-begroting meer geld vrij te maken voor Europol, zodat die kan assisteren bij gerechtelijke onderzoeken. Is de Minister bereid zich hiervoor in te zetten bij de MFK-onderhandelingen?

Dan de brexit. Nou ja, dat is wel een onderwerp waar we langzamerhand elke keer opnieuw weer verbaasder over zijn dan we op basis van de week ervoor hadden verwacht. Het lijkt wel steeds gekker te worden. Ik sluit me aan bij de vragen die ik nog meekreeg van mijn collega van 50PLUS. Ik zou het wel prettig vinden om de laatste stand op het gebied van douane en medicijnen te horen. Inderdaad, wat doet Nederland nu in de contacten met het Verenigd Koninkrijk met betrekking tot het plannen van die stemming? Dat was volgens mij ook het punt van de collega van 50PLUS, ter rechterzijde van mij.

Voorzitter. Dan het MFK, de meerjarenbegroting. In de brief die de Minister naar de Kamer heeft gestuurd staat heel weinig over de huidige stand van zaken met betrekking tot de onderhandelingen. Maar gisteren is er een nieuw onderhandelingsdocument gepresenteerd. Klopt dat? Dat moet ik eerst aan de Minister vragen. En hoe kijkt het kabinet aan tegen de wijzigingen? Zijn die in lijn met het kabinetsstandpunt?

Mijn laatste paar zinnen, met excuus. Hoe staat het met de verhoging van het budget voor het Horizon-innovatieprogramma? Dat is een van de punten waar D66 steeds op gehamerd heeft.

Dan heb ik nog een vraag over de rechtsstaat, ook met betrekking tot de begroting. Het Europees Parlement heeft voorgesteld om 800 miljoen vrij te maken voor «rechten en waarden» via een programma dat hulp biedt aan ngo's die opkomen voor Europese waarden. Steunt de Minister dat voorstel van het Europees Parlement? Hoever zijn de onderhandelingen gevorderd wat betreft het punt van conditionaliteit?

Dank u wel. Ruimschoots binnen de tijd, neem ik aan?

#### De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Verhoeven. U bleef bijna binnen de tijd. In de richting van de collega's Omtzigt en Van Ojik zeg ik het volgende. Ik had al aangegeven dat u spijtig genoeg iets later zou aantreden vanwege de regeling. Ik had wel besloten deze vergadering vast te starten, want de eindtijd is niet anders. Die blijft 15.00 uur. Voor ik de heer Omtzigt het woord geef, meld ik nog even voor de notulen dat mevrouw Leijten zich netjes heeft afgemeld voor deze vergadering. Dat spijt haar natuurlijk zeer.

#### De heer **Omtzigt** (CDA):

Voorzitter. Ik wil een aantal agendapunten van de RAZ bespreken en natuurlijk nog even spreken over de brexit, waarvan wij sinds gisteren weten dat het volgens de Minister een zachte brexit is met een blauw kleurtje.

Het voorzitterschap heeft de suggestie gedaan om het aantal MFK-onderhandelingspunten te verminderen. Ten eerste zou ik graag een appreciatie van de Minister ontvangen van deze amendering door de Roemenen. Het afschaffen van de midterm review in de negotiation box lijkt mijn fractie bepaald geen optie. Juist zo kun je tussentijds bijsturen in een zevenjarige begroting.

Er wordt een nieuwe algemene reserve opgericht. Hoe en waarom? En welke positie neemt de Minister daarop in tijdens de RAZ? Ik zou eerst willen weten hoe en wanneer er uit deze union reserve wordt geput en vooral wie daarover besluiten mag nemen. Ik verzoek de Minister in het verslag van de RAZ precies aan te geven welke punten uit de negotiation box geschrapt zijn. Gisteren zijn deze wijzigingen in het Delegates Portal

opgenomen, wederom een beetje laat. Hoe kunnen we er nou goed over debatteren als er geen appreciatie is van de Minister op dit punt? Graag ook nog even een stand over het budget binnen de monetaire unie voor de versterking daarvan. Hoe speelt dat op dit moment in de onderhandelingen?

De stand van de rechtsstaat in Hongarije en Polen staat op de agenda op verzoek van de ambassadeurs. Volgens de Minister was er geen meerderheid voor een hoorzitting met Hongarije, maar de ambassadeurs weten wel in meerderheid dit thema op de agenda van de RAZ te krijgen. Naar verluidt staan zestien lidstaten positief ten opzichte van een hoorzitting. We zouden graag precies horen hoe dit nou zit, ook omdat wij gisteren hoorden dat Hongarije alle contacten met bijvoorbeeld de Venetië-Commissie heeft verbroken.

Tijdens de Staat van de Unie heb ik aangegeven dat ik de rechtsstatelijkheid van de Unie wil onderzoeken. Mijn motie is aangenomen. Ik ben benieuwd of hij daar reacties op krijgt binnen de Raad, want die wordt nadrukkelijk genoemd. Er werd ook gevraagd om dat te coördineren met andere landen, dus ik ben benieuwd met welke landen hij dit onderzoek wil coördineren. Er is natuurlijk geen sprake van dat het is zoals in Roemenië of dergelijke landen, maar je moet er wel voor zorgen dat je als Unie ook naar je eigen rechtsstatelijkheid kijkt.

Ook Roemenië staat er niet goed op en dat land is nu voorzitter. Het Europees Parlement en de Commissie hebben dat land ook niet gespaard in hun assessment. Er is nu dus een dialoog tussen de Roemeense vertegenwoordigers en het parlement en de Commissie. De Raad moet zich nu eigenlijk ook durven uitspreken. Daarom is het verzoek aan de Minister om ook Roemenië te benoemen als rechtsstatelijkheid ter sprake komt. Graag horen we of dat op de agenda staat.

Tot slot de brexit. Wat was nou precies het resultaat van het bezoek van Minister-President May aan Brussel? Wordt de politieke verklaring op enig punt aangepast?

Voorzitter. Er lag hier een ontraden motie van mijn fractie over de medicijnen en die is toch Kamerbreed aangenomen. De Kamer is het dus niet eens met de wijze waarop de coördinerende Minister, maar ook de verantwoordelijke Minister, hun verantwoordelijkheid namen in het eerste geval over de medicijnvoorziening na de brexit. Ik zal strak vasthouden aan de deadline van twee weken om te weten hoe dat precies gaat, ook al valt het in het reces. Ik verwacht die brief echt aan het begin van het reces om te weten hoe medicijnen en hulpmiddelen beschikbaar blijven na een harde brexit. Ik wil hier echt van tevoren duidelijk maken dat ik het als fractie niet ga accepteren dat, omdat men bepaalde dingen niet van elkaar erkent, doktoren of ziekenhuizen ineens levensreddende medicijnen of hulpmiddelen niet zouden kunnen gebruiken.

Dan de voortgang van de infrastructuur. TLN heeft onderzocht dat 22% van de transportbedrijven is voorbereid op een brexit, 31% is dat slecht of niet. Dan blijft er nog een deel over dat daartussenin zit. Daar blijft aanjagen dus nodig. Dat gebeurt dus kennelijk met een interessante campagne die vrij veel free publicity opgeleverd heeft. Maar gebeurt dat voldoende?

Tijdens het AO Brexit vroeg ik de Minister naar de resultaten van het onderzoek naar het verkeer in Rotterdam. Ook is er inmiddels een grote interdepartementale oefening geweest. Mogen we alsjeblieft weten welke resultaten die gehad hebben? Is er ook gekeken naar de veiligheid op de parkeerplaatsen van de vrachtauto's?

Voorzitter. Kort. Morgen loopt de deadline af voor het keurpunt voor levend vee. Als we dat niet ingeleverd hebben, kunnen we niet handelen in dieren. Ik wil graag weten of we de antwoorden op die Kamervragen dan ook zeer spoedig krijgen, inclusief dat keurpunt en de vragen over de Douane en de NVWA.

Voorzitter. Tot slot het fonds voor de regio. Daar zit 120 miljoen in voor de brexit. Dit voorstel gaat nu naar de Raad. Is de Minister hiervan op de hoogte en kan de Minister aangeven of hij dit voorstel van het EP steunt en daarvoor zal pleiten in de Raad? Ik wil ook graag nu vast een overzicht hebben van de middelen die Nederland eruit zou kunnen putten, want naerland is Nederland het land dat het zwaarst getroffen wordt. Dank u wel.

**De voorzitter:**

Dank u wel. Ten slotte de heer Van Ojik, GroenLinks.

De heer **Van Ojik** (GroenLinks):

Voorzitter, dank u wel. Wat betreft de agendapunten over de rechtsstaat in Europa kan ik aansluiten bij veel opmerkingen die door collega's zijn gemaakt. De Kamer heeft, zoals de Minister weet, vorige week een motie aangenomen dat het echt topprioriteit moet zijn voor het kabinet om de artikel 7-procedure tegen Hongarije op gang te brengen middels een hoorzitting. Ik sluit me dus graag aan bij de vraag hoe de Minister dat nu gaat aanpakken. Uiteraard kan hij dat niet in zijn eentje, maar hij zal er toch voor moeten zorgen dat die hoorzitting op een of andere manier snel gaat plaatsvinden. Ik ben dus heel benieuwd naar wat nu precies de Nederlandse strategie is.

Roemenië is ook al genoemd, in ieder geval door collega Omtzigt. Ook daarover is veel zorg, bijvoorbeeld over het opschorten van anticorruptie-onderzoek. De vraag is natuurlijk of er in zo'n Raad, die technisch niet door Roemenië wordt voorgezeten, maar waar Roemenië wel als voorzitter aanwezig is, überhaupt, in de inschatting van de Minister, ruimte is om de situatie in Roemenië, naast die van Hongarije, Polen en wellicht een aantal andere landen die door collega's zijn genoemd, te bespreken.

Voorzitter. Ik maak één opmerking over de brexit. De collega's hebben daar ook al wat over gezegd. Het noodplan staat op de agenda. Wat me opviel in dat noodplan, is dat we heel veel zaken regelen in de verwachting dat de Britten dat dan op dezelfde manier doen, of het nu gaat over de rechten van burgers of landingsrechten. Er zitten veel aannames in: als wij dit doen en de Britten doen dat ook, dan kunnen we die noodsituaties oplossen. Dat brengt mij tot de vraag aan de Minister: is er over al dit soort zaken die in het noodplan staan ook daadwerkelijk overleg met de Britten? Wordt er overlegd met de Britten over de vraag of zij, als wij bepaalde maatregelen nemen in het geval van een no deal, wederkerig dezelfde maatregelen nemen? Dat zou ik graag willen weten. Ten slotte heb ik een vraag over iets wat nog niet zo aan de orde is geweest, althans niet sinds ik hier bij het algemeen overleg ben. Het gaat ook over de duurzameontwikkelingsdoelen. Dat is een niet onbelangrijk onderwerp. Het is inmiddels vier jaar geleden dat die duurzameontwikkelingsdoelen zijn vastgesteld door de Verenigde Naties. De vraag is eigenlijk wat de Europese Unie nu daadwerkelijk gaat doen. Er staat nu een discussiepaper op de agenda, een reflectiepaper. Daar staan heel veel overwegingen in, maar voor zover ik dat heb kunnen zien toch nog betrekkelijk weinig concrete maatregelen. Mijn vraag aan de Minister is hoe hij in de Raad Algemene Zaken steun gaat verwerven voor de ambitie die de Europese Unie zou moeten hebben om deze duurzameontwikkelingsdoelen te realiseren. Hoe denkt hij dit aan te gaan pakken?

**De voorzitter:**

Dank u wel. Een flink aantal thema's. De Minister heeft aangegeven tien minuten schorsing te willen. We schorsen tot kwart voor twee.

De vergadering wordt van 13.36 uur tot 13.47 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Collega's, ik stel voor dat wij verder gaan met het algemeen overleg ter voorbereiding op de Raad Algemene Zaken. Het woord is nu aan de Minister van Buitenlandse Zaken om antwoord te geven op de vragen die door de collega's in eerste termijn zijn gesteld. Ik wijs u op de eindtijd van 15.00 uur. Dat betekent dat ik de Minister vraag kort en bondig te zijn in de antwoorden, maar ook mijn collega's vraag om zich te beperken bij interrupties. Alleen als het echt nodig is, anders hebt u geen ruimte meer voor een tweede termijn als u dat wenst. Om 15.00 uur zijn er gasten die op ons wachten. Dan hebben we een rondetafelbijeenkomst. We kunnen dus zelf niet uitlopen. Ik geef het woord aan de Minister.

Minister **Blok**:

Dank u wel, voorzitter. De heer Mulder vroeg mij of ik naar deze RAZ ging. Ik was een beetje verrast, want volgens mij heb ik nog nooit een RAZ verzuimd.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Eén keer.

Minister **Blok**:

Heb ik één keer een RAZ verzuimd? Nou, dat heb ik dan eerlijk opgebiecht. Dat was omdat Minister Ollongren ging. Zelfs dit amenderen we. Omdat het onderwerp informatie en desinformatie toen prominent op de rol stond, heb ik met collega Ollongren overlegd en is zij in mijn plaats gegaan. Kortom, het kabinet is daar altijd vertegenwoordigd geweest. Het kan alleen wel zo zijn – ik ga dan maar openheid betrachten – dat ik in de Eerste Kamer, die alleen op dinsdag vergadert, de brexit contingencywet mag verdedigen, zodat ik niet naar de volgende RAZ kan. Maar als het parlement mij roept ...

De **voorzitter**:

Deze RAZ of niet?

Minister **Blok**:

Nee, deze RAZ ga ik wel bijwonen. Je moet de Eerste Kamer niet opjagen.

De **voorzitter**:

Minister, hebt u nog even de blokjes van de beantwoording?

Minister **Blok**:

Ja, dat zal ik doen, maar ik vond het een beetje een suggestieve vraag, dus ik ga er uitgebreid op in. Het is net alsof ik niet iedere keer aanwezig ben.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Niet alle collega's van deze Minister gaan naar de RAZ. Naar de RAZ Collegebeleid ging de Staatssecretaris niet. Dat heb ik even genoteerd. Het is belangrijk dat Nederland daar aanwezig is om op hoog niveau zaken te doen.

Minister **Blok**:

Natuurlijk, zeker.

De **voorzitter**:

Nu het woord aan de Minister voor de blokjes en de beantwoording.

Minister **Blok**:

Dinsdag was ik ook nog de hele dag in Straatsburg. Nu ga ik het allemaal uitventen.

De blokjes: allereerst het MFK, dan de rechtsstaat, dan de duurzaamheid en dan de brexit.

Het MFK. Begrijpelijkerwijs was er een aantal vragen over de notitie die net is binnengekomen en die inderdaad een enigszins onduidelijke status heeft. Het is niet een heel nieuwe negotiëring box. Wij hebben met een aantal landen het voorzitterschap laten weten dat dit niet zo handig is. Dit is een stuk waarop een versimpelingsslag heeft plaatsgevonden. Zodra er een nieuwe negotiëring box is, zullen wij natuurlijk een appreciatie sturen. De heer Mulder en anderen vroegen naar de voortgang. Die is op dit moment nog zeer beperkt. Onze inzet in de RAZ zal zijn om eerst een aantal prioriteiten, bijvoorbeeld de conditionaliteit waarop de heer Mulder inging, te behandelen. Op dit moment zijn er nog geen echte inhoudelijke stappen gezet.

De heer Mulder vroeg – en de heer Omtzigt ging daar ook op in – wat ons oordeel is over de voorgestelde reserve. Het bestaan van zo'n reserve is op zich bespreekbaar, maar we willen niet dat, wat zo mooi heet decomiteringen, dus niet uitgegeven geld, automatisch in de reserve verdwijnen. Als dat geld niet wordt uitgegeven, kan het ook betekenen dat het niet nodig was en dan hoeft het niet te vallen onder een soort bestedingsdruk. Op dit moment bestaan er overigens ook al reserves. De heer Omtzigt vroeg wie beslist over een besteding uit de reserves. Dat gaat via de gewone procedure van de jaarbegrotingen, dus via een voorstel van de Raad.

De heer Mulder vroeg – en ook de heer Omtzigt ging daarop in – wat wij ervan vinden als de medium term review vervalt. Die bestond en de praktijk leerde dat die de afgelopen jaren een opwaartse druk met zich meebracht. Het ging dus eigenlijk tegen de Nederlandse wens in en om die reden vinden we het wel verstandig dat hij vervalt.

De heer Van Rooijen ging in op de begroting van de eurozone en vroeg of Nederland strak zal vasthouden aan alleen maar instrumenten binnen het MFK. Zoals de heer Van Rooijen weet, was dat de Nederlandse inzet. Dat is nu ook zo vastgelegd en dat blijft de Nederlandse inzet.

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Ik ben uiteraard blij met dit antwoord, maar ik maak me grote zorgen – dat gaf ik al aan. In december is dat op de eurotop duidelijk vastgelegd. En wat gebeurt er een maand later? Dan gaan de Ministers van Financiën van niet de kleinste landen, Duitsland en Frankrijk, gewoon het spel weer op de wagen zetten. Zij zeggen: dat is wel besloten, maar dat vinden we eigenlijk helemaal niks. Ze halen het industriebeleid erbij en zeggen: we willen dat het er voor de zomer weer uit gefietst wordt en dat er een aparte eurozone is. Als dat onverhoopt zou gebeuren, vinden wij dat we, als dat er te zijner tijd weer uit gefietst wordt, over de hele MFK-begroting een veto moeten uitspreken. Het kan niet zo zijn dat afgesproken is dat het erin zit, waardoor het MFK en de eurozone als onderdeel daarvan bescheidener blijven, en dat er een apart monster wordt gecreëerd naast het MFK. Ik hoop dat de Minister dat duidelijk meegeeft, want ik voorspel dat dit een groot Frans-Duits drama voor Nederland wordt.

De **voorzitter**:

Meneer Van Rooijen, dit zei u net ook. Heeft u nog een vraag aan de Minister?

De heer **Van Rooijen** (50PLUS):

Ja, voorzitter. Ik ken het standpunt van Nederland. Maar het is natuurlijk niet niks als twee grote landen zeggen: wij lappen dat besluit van de top en ook het binnenhalen van dat standpunt door Nederland gewoon aan onze Frans-Duitse laars en we gaan dat spel weer opnieuw uitonderhandelen. Enfin, mijn vraag is wat er dan gebeurt. Ik maak mij daar heel grote zorgen over, zeker na de speech van de Minister-President gisteren.

**Minister Blok:**

De heer Van Rooijen weet dat de Nederlandse regering hier heel scherp op heeft ingezet en dat overigens niet alleen heeft gedaan. Effectief optreden in Europa betekent altijd eerst bondgenoten zoeken en dan met de massa van het getal invloed uitoefenen. Dat is een succesvolle strategie. Dat andere landen andere meningen hebben, kan niet verrassen. Dat is ook de reden waarom wij op deze manier inzetten. Op dit moment is de stand van zaken dat er is afgesproken dat het binnen het MFK moet gebeuren en daar houden wij aan vast.

**De voorzitter:**

Heeft u een vervolgvraag, meneer Van Rooijen? Nee, dan gaat de Minister door.

**Minister Blok:**

Dat sluit weer aan bij de vraag die de heer Mulder stelde, namelijk of Nederland nu inzet op conditionaliteit. Dat is ook vastgelegd in de motie van de heer Mulder van vorige week. Ja, dat doen we. Daarvoor geldt gelukkig ook dat we een groot aantal landen aan onze zijde hebben die vinden dat onderwerpen als het nakomen van de diverse economische afspraken, de kwaliteit van de rule of law, logische conditionaliteiten zijn. Wij doen vaak een beroep op Europese gelden. Rondom de Raad Algemene Zaken heb ik vaak aparte overleggen met landen die er gelijkloidend in zitten. Dat zal ik nu ook weer doen. Ook hiervoor geldt dat we proberen om niet alleen als Nederland deze terechte boodschap te brengen, maar dat we landen daarin meekrijgen. Dat geldt hier ook. Ook hier – om de heer Van Rooijen voor te zijn – is er een bondgenootschap van landen die juist graag meer geld en minder condities willen. Dus niet schrikken als die ook de pers kiezen. Omdat dat zo is, bereiden wij ons daarop voor.

**De heer Van Rooijen (50PLUS):**

Ik schrik nooit. Ik ben waakzaam.

**Minister Blok:**

De heer Verhoeven vroeg of Nederland zich blijft inzetten voor een groot aandeel innovatie, het Horizon-project. De heer Verhoeven is overigens weg. Dat is onze inzet. We zijn voor een kleiner budget dan de Commissie voorstelt, maar daarbinnen zijn de prioriteiten gericht op de nieuwe uitdagingen en daarbij is innovatie bij uitstek een speerpunt. Dan ga ik over naar de vragen over de rechtsstaat. De heer Mulder en anderen gingen in op de situatie in Hongarije en vroegen of er een hoorzitting ex artikel 7 komt. Dat is de Nederlandse inzet. Mede op mijn initiatief heeft bij de vorige Raad Algemene Zaken een bijzondere procedure plaatsgevonden, een gesprek tussen een aantal Ministers en mevrouw Sargentini, die namens het Europees Parlement een zorgelijk rapport over Hongarije heeft geschreven. Daarom willen we duidelijk laten blijken dat we dat contact zoeken en dat we het van belang vinden dat de bevindingen van het Europees Parlement een serieuze behandeling krijgen. Ik zal ook nu weer in lijn met de motie – maar eigenlijk was ik dat sowieso al van plan – aan de orde stellen dat ik vind dat er een hoorzitting moet plaatsvinden. Het aantal van zestien lidstaten, dat ook tijdens het debat over de Staat van de Europese Unie werd genoemd, herken ik niet. Ik heb een meerderheid nodig en daar blijf ik aan werken. Ik sta zeker niet alleen, maar op dit moment heb ik die nog niet.

**De heer Anne Mulder (VVD):**

Kan de Minister zeggen welke landen dat tegenhouden? Zijn dat nou de landen die zelf ook problemen ondervinden met de rechtsstaat?

**Minister Blok:**

Dat is een begrijpelijke en verleidelijke vraag, maar de afspraak is toch dat we het aan ieder land zelf overlaten om een standpunt weer te geven. Ik moet de vertrouwelijkheid van het overleg respecteren.

**De heer Van Ojik (GroenLinks):**

Ik heb een min of meer informatieve vraag. Stel dat het niet lukt om die hoorzitting te laten plaatsvinden, omdat de helft plus één niet akkoord gaat. Wat is dan de vervolgstap, if any?

**Minister Blok:**

Er lopen in ieder geval ook een aantal infractieprocedures. Ten voordele van de Europese Commissie wil ik zeggen dat het niet zo is dat de Europese Commissie helemaal niets doet richting Hongarije. Ik wil eigenlijk niet van het sombere scenario uitgaan. Het is echt niet zo dat Nederland hierin alleen staat. Ik wil hier druk op blijven uitoefenen. De Kamer weet trouwens dat ik zelf naar Hongarije ga. Dat is overigens niet voor het eerst. Ik ben ook als Minister van Veiligheid en Justitie daar geweest en heb toen duidelijk mijn zorgen overgebracht. Dat zal ik nu ook doen, maar ik blijf ook volop inzetten op de Europese route.

**De voorzitter:**

De heer Van Ojik nog.

**De heer Van Ojik (GroenLinks):**

Uiteraard ben ook ik niet geneigd om van het somberste scenario uit te gaan. Ik weet nog dat we, toen het rapport-Sargentini net uit was, ook al de discussie met de Minister-President hebben gevoerd vanwege de Algemene Raad, de Europese top. Formeel moet Hongarije eerst gehoord worden, maar als dat er op enige manier niet van komt, kun je misschien ook andere stappen zetten. Of kan dat überhaupt niet? Daarom zei ik dat het meer een feitelijke vraag is, namelijk dat het ons gewoon te lang duurt. Hongarije heeft het recht om zich te verweren, maar stel dat het er op een of andere manier niet van komt.

**Minister Blok:**

Punt één: ik vind het belangrijk om het hele palet te schetsen. Naast de infractieprocedure, een serieuze procedure, loopt de conditionaliteitsinzet. Dat is een technische term die we hier aan tafel kennen en die betekent dat Nederland en een aantal andere landen zeggen: als u een beroep op het cohesiefonds wilt doen, moet u aan onze Europese rechtsstatelijkheidsafspraken voldoen. Nu is Hongarije een van de grootste ontvangers van het cohesiefonds, dus dat loopt ook. Onze inzet op de procedure van een hoorzitting ex artikel 7 loopt ook. We zetten alle instrumenten in. Volgens mij willen de heer Van Ojik, de hele Kamer en ik precies hetzelfde. Dan helpt het niet om vast te schetsen wat er gebeurt als ze nee zeggen. Wij geloven dat we aan een goede zaak werken. We laten niet los.

**De voorzitter:**

Afrondend, meneer Van Ojik.

**De heer Van Ojik (GroenLinks):**

Uiteraard. Op enig moment kun je zeggen: nu is ons geduld op. Er is nu zoveel tijd verstreken. We weten allemaal dat dat hele proces moeizaam gaat omdat landen elkaar de hand boven het hoofd houden. Dat is natuurlijk gewoon de realiteit. Ik snap het antwoord van de Minister dat het niet helpt als we nu al vooruitlopen op de mogelijkheid dat er geen hoorzitting komt, maar het is niet ondenkbaar dat het op deze manier

eindeloos getraineed kan worden. Dat is mijn zorg en ook de zorg van de Minister. Daarom vroeg ik welke andere mogelijkheden er nog zijn.

**De voorzitter:**

Afrondend op dit punt, de Minister.

**Minister Blok:**

Toch hoop ik dat de heer Van Ojik het met mij eens is dat we moeten volhouden daar waar u vindt dat we voor een goede zaak staan. Speculeren over andere mogelijkheden is toch een beetje je nederlaag erkennen. Ik ben daar niet van. Er is nog een punt. De heer Van Ojik kent dat ook. In landen waar we ons zorgen over maken, gebeurt er intern ook iets. Er zijn gelukkig periodiek verkiezingen. De combinatie van onze druk en zorg met wat er intern gebeurt, kan er ook heel goed toe leiden dat we na of voor een volgende verkiezingsronde toch goede stappen zien. Ook dat is een reden om nu niet te gaan speculeren.

**De voorzitter:**

Gaat u door.

**Minister Blok:**

Dat was naar aanleiding van Hongarije.

De heer Verhoeven vroeg hoe wij aankijken tegen het nieuwe voorstel voor een Europees waardenprogramma. Dat is overigens ook een onderdeel van het MFK. Dat sluit goed aan bij onze prioriteit bij de rechtsstaat. Dat is een van de prioriteiten die we in de Staat van de Unie geschetst hebben en die we willen koppelen aan het MFK. We gaan natuurlijk nog kritisch kijken naar de precieze invulling. Die zullen we delen met de Kamer. Onze basishouding is positief.

De heer Verhoeven had een aantal vragen over Malta. Ik neem aan dat het verslag hem gaat bereiken.

**De voorzitter:**

Hij zal dit ongetwijfeld via livestream volgen, op een of andere wijze. Gaat u door.

**Minister Blok:**

Hij vroeg mij in te gaan op het rapport van de Venetië-Commissie over de rechtsstaat in Malta. Die zorgen nemen wij serieus. Dat betekent dat ik dat tijdens mijn bezoek aan Malta een paar weken geleden zelf aan de orde heb gesteld. Dat geldt ook voor de vervolging van de moordenaars en de opdrachtgevers achter de moordenaars op journaliste Daphne Caruana. De procedure loopt. Die volgen we zorgvuldig en dat laten we ook weten. Er zijn ook arrestaties verricht. Omdat de procedure loopt en ook de rechtszaak loopt, moet ik de Maltese juridische autoriteiten natuurlijk de kans geven om onderzoek en rechtspraak af te ronden.

Dan de gouden visa, waarmee Malta en een aantal andere landen aan vermogende niet-EU-inwoners de mogelijkheid bieden om een EU-nationaliteit te krijgen. Daarover heeft collega Harbers recent Kamervragen beantwoord. De Europese Commissie en Commissaris Jourová hebben aangegeven hier scherper op te willen monitoren. Het is eigenlijk een nationale bevoegdheid. Een direct aangrijpingspunt is er dus niet, maar we vinden het wel terecht dat de Commissaris hierover aan de bel heeft getrokken en dat zij landen hierin volgt.

De heer Omtzigt vroeg of onder het Roemeense voorzitterschap de rule of law-situatie in Roemenië zelf wel besproken kan worden. Die staat nu niet op de agenda van de Raad Algemene Zaken, maar de gebruikelijke CVM-procedure loopt gewoon door. Afgelopen keer was de uitkomst daarvan niet eens dat er onvoldoende vooruitgang geboekt was, maar zelfs achteruitgang. Nederland zit daar strak in. Ook in 2019 zal er weer

gemeten en gerapporteerd worden over de vraag of Roemenië nu wel de goede kant op gaat. Dat gaat gewoon door en dat is ook nodig. Overigens geldt ook hiervoor dat ik dit zelf in mijn gesprek met de Roemeense collega aan de orde stel.

Daarmee hoop ik de vragen over de rechtsstaat beantwoord te hebben. Ik ga dan over naar de vragen met betrekking tot het voorstel over een duurzaam Europa. Dit is een discussiestuk en geen inhoudelijk nieuw voorstel. Ook hiervoor geldt dat de Kamer weet dat de thema's klimaat en duurzaamheid prominent figureren binnen onze prioriteiten voor de Staat van de Unie en voor de nieuwe Commissie. Dat is omdat dit alleen grensoverschrijdend aangepakt kan worden, zoals de heer Mulder al zei. Onze inzet is hier ook ambitieus. We willen eigenlijk dat de Europese CO<sub>2</sub>-doelstelling scherper wordt gesteld. Het is ook een invulling van de ontwikkelingsdoelen die in de Verenigde Naties zijn afgesproken. Daar vroeg de heer Van Ojik naar. In een tijd waarin internationale samenwerking en de rol van de Verenigde Naties onder druk staan, is het natuurlijk logisch dat de Europese Unie, bestaande uit landen die geloven dat we de wereld alleen met internationale samenwerking beter kunnen laten functioneren, die SDG's ook zelf vertaalt in actie. Wij zullen dus discussie gebruiken om de Unie aan te sporen tot ambitie, zowel wat betreft klimaat als wat betreft andere duurzaamheidsdoelen.

Dan de brexit. Dat is onvermijdelijk een voortdurend punt van aandacht. Het staat nu niet op de agenda. Dat was een vraag. Dat geldt dan voor deze Raad Algemene Zaken, maar zoals de Kamer constateert is er voortdurend personenverkeer en belverkeer over de brexit. Zelf sprak ik eergisteren in Straatsburg met Lidington, die als speciaal gezant of een soort vicepremier van May Europa afreist. In dat gesprek bleek, net zoals in wat ik terug hoor over de andere gesprekken die in Brussel gevoerd zijn, dat het Verenigd Koninkrijk wel kan aangeven dat het iets wil wijzigen aan de backstop, maar niet komt met voorstellen die een oplossing bieden die beantwoordt aan onze zorgen. Wij vinden tegelijkertijd dat de Ierse republiek heel terecht zegt: wij willen geen harde grens. Dat was trouwens ook een Britse grens. De backstop is in hoge mate ook gebaseerd op de Britse wensen bij de onderhandelingen. We willen dit niet omdat het een enorme spanning geeft in een gebied waar nog maar twintig jaar geleden prikkeldraad en wachttorens de grens markeerden. Wij willen het ook niet omdat het de positie van Nederland en Nederlandse ondernemers schaadt. Als je daar geen grenscontroles hebt en het Verenigd Koninkrijk gaat eigen producteisen stellen en eigen handelsakkoorden sluiten, dan komen langs die route producten binnen die oneerlijke concurrentie bieden aan Nederlandse ondernemers. Zowel uit rechtstreeks eigenbelang als uit solidariteit met de Ierse republiek vinden we dat die harde grens er niet moet komen.

Onze boodschap aan het Verenigd Koninkrijk blijft dat het terugtrekkingsakkoord zoals het er ligt echt op heel fatsoenlijke wijze de positie van Europeanen in het Verenigd Koninkrijk en andersom regelt, en de belangen van ondernemers en van onze gemeenschappelijke veiligheid. Ook is onze boodschap dat er in de politieke verklaring mogelijkheden zijn om, daar waar dat helpt, nog een aantal verduidelijkingen of aanscherpingen aan te brengen, maar dat ondertussen de klok doortikt. De heer Van Rooijen vraagt aan mij een appreciatie van de inzet van de Britten. Dat is niet aan mij. Het is wel aan mij om in een gesprek zoals ik dat deze week had heel goed duidelijk te maken dat het niet reëel is om te verwachten dat er nou nog veranderingen in het terugtrekkingsakkoord komen, dat er in de politieke verklaring mogelijkheden zijn – waarbij de Britten helder moeten aangeven waar dat in zit – en dat de tijd gaat dringen. Speculeren over verdeeldheid aan Europese zijde of toch de backstop veranderen is een doodlopende weg, die in niemands belang is. Daar kun je dan maar beter helder over zijn.

De heer Verhoeven vroeg, als ik het goed begreep, of wij bilateraal ook discussies aangaan over het tijdstip van de stemming in het Verenigd Koninkrijk. Het gesprek zoals ik dat dinsdag nog heb gevoerd gaat langs de lijn zoals ik die net schetste. Premier Rutte heeft ook recent weer telefonisch contact gehad. Die lijn is: helder zijn over wat niet kan en waar nog wel wat ruimte zit, over de tijdnood en dat de Britten niet de illusie moeten hebben dat er daarbuiten nog speelruimte is. Verder moet ik ook het interne Britse politieke proces respecteren, al deel ik de grote zorg die de heer Verhoeven en anderen daarover uitspreken.

Zowel de heer Verhoeven als de heer Omtzigt vroeg naar de reactie op de motie over de medische hulpmiddelen. Vandaag is een brief daarover naar de Kamer gegaan. Er komt over enkele weken nog een update van de stand van zaken op dat moment.

Over de contingency planning kan ik zeggen dat er op hetzelfde moment elders een overleg plaatsvindt. Dat hebben we vaker bij deze overleggen en dat is ook nu zo. Er vindt nu een AO plaats over de gevolgen van de brexit voor het transport.

Over de keurpunten voor inkomende levende have heb ik vorige week aangegeven dat collega Schouten daar op dat moment een overleg over had met het bedrijfsleven, met twee uitgangspunten: het bedrijfsleven is daar zelf voor verantwoordelijk, maar de overheid wil wel ondersteunen. Voor de goede orde, omdat daar steeds een misverstand over lijkt te bestaan: Nederland is vooral exporteur van vee. De keurpunten zijn nodig voor import. Die hoeveelheden zijn op zich nog wel overzichtelijk. Ik neem aan dat dat ook een reden is waarom het bedrijfsleven tegen die kosten aanhikt. Ik heb een overzicht gezien. Het zijn bijvoorbeeld heel veel paarden. Ik heb niks tegen paarden, maar ze zijn niet per se zo'n eerste levensbehoefte dat je de Nederlandse samenleving daarvoor moet inzepen met kosten die toch echt bij het bedrijfsleven thuishoren. Er is ook één haas geïmporteerd, wil ik wel onthullen. Dus ja: als deze import doorgaat, moet dat netjes geregeld zijn. Dat realiseren wij ons, maar dat moet het bedrijfsleven zich realiseren. Dat betekent niet automatisch dat wij de kosten voor de paarden en de haas op ons gaan nemen.

**De voorzitter:**

Waarmee we het einde van de eerste termijn hebben bereikt. Ik kijk even rond. Is er behoefte aan een tweede termijn? Niet bij de heer Mulder, niet bij de heer Van Rooijen, niet bij de heer Verhoeven, maar wel een heel klein beetje bij de heer Van Ojik. Ik kan het bij de heer Omtzigt niet goed inschatten. Nou, ik geef u het woord voor de tweede termijn.

**De heer Omtzigt (CDA):**

Dank u wel, voorzitter. Ik dank de Minister voor de antwoorden. Het is inderdaad fijn dat deze Minister trouw naar de RAZ gaat. Dat heeft een zeker belang voor Nederland, omdat het een voorportaal is voor belangrijke besluiten. Ik denk dat dit in ongeveer twee jaar tijd de eerste keer is dat het niet over de brexit gaat.

Ik deel de opmerkingen van mijn collega Van Rooijen en wil graag de volgende keer een toelichting op hoe het precies staat met de begroting ter versterking van de economie van de eurozone, die echt in het MFK zal blijven. Dat is hard door de premier toegezegd en ik neem aan dat dat zo blijft. Dat meen ik heel serieus. Het was niet de bedoeling dat ergens iets on top kwam, of wat dan ook.

Als er naar aanleiding van een motie bij dit debat brieven over medische hulpmiddelen gestuurd worden, zou het fijn zijn als deze Minister die mede ondertekent. Ik kan hem in mijn e-mailbox niet vinden, dus ik zal hem even uit VWS vissen. Dat is meer dan een procedurele opmerking, voorzitter. Wij vragen hier heel vaak dingen, ook over de uitkomst van een test in de Rotterdamse haven. We moeten dan naar een andere commissie

toe, omdat die dingen hier niet komen. Ik ben me dus suf aan het zoeken naar informatie over de brexit.

Er liggen ook twee moties van mij en de collega van de ChristenUnie om het overzicht van de brexitpreparatieplannen online te hebben. Ik neem deze gelegenheid maar even te baat om te vragen wanneer die brexit-website met plannen van de Nederlandse regering actief wordt. Verder nog complimenten voor het feit dat het u gelukt is om aandacht te krijgen voor de brexit. Het klinkt stom, maar dat is best lastig. Dat merken wij als rapporteurs. Wij gaan maandag onder andere naar Downing Street 10, naar Jeremy Corbyn, om eens te kijken wat wij als parlement nog te horen krijgen. We horen dan ook graag van de Minister of wij nog dingen mee zouden moeten nemen. Als dit namelijk misgaat en als we op 29 maart een keiharde brexit hebben, hebben we hier met z'n allen een probleem.

Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:**

De heer Van Ojik.

**De heer Van Ojik** (GroenLinks):

Voorzitter. Mijn opmerking sluit aan op deze laatste opmerking over de brexit. Ik had de Minister iets gevraagd naar aanleiding van het agendapunt «noodplan» of «contingency plan». Daar staan nogal wat dingen in waarbij de aannahme lijkt te zijn dat als wij iets doen, de Britten dat dan ook doen. Ik noemde als voorbeeld de landingsrechten, het goederenvervoer, de rechten van EU-burgers. Er lijkt dus een bepaalde aannahme in te zitten. Mijn vraag was – en de Minister weet al waar ik naartoe ga – of we op dit moment überhaupt overleg met de Britten hebben over dit soort dingen, over de mogelijkheid van een no deal en wat er dan allemaal op ons afkomt.

**De voorzitter:**

De tweede termijn van de zijde van de Minister.

**Minister Blok:**

Ja. De heer Omtzigt hoort nogmaals dat de Nederlandse regering wil dat de eurozonebegroting binnen het MFK valt.

De brief over de medische hulpmiddelen is door mij medeondertekend, net zoals de brieven van IenW. Ik kan niet goed beoordelen waarom ze dan wel of niet in uw box komen, maar ik denk dat dat toch iets is voor de Kamerorganisatie zelf.

**De voorzitter:**

Dat weet ik ook niet, maar we gaan dat nog eens bekijken. Ik begrijp dat de brief er in ieder geval is?

**Minister Blok:**

Ja. Het overzicht van de brexitmaatregelen dat ik heb beloofd, is niet zozeer een website, want die is er al. Ik beloof een brief, die dan natuurlijk ook meteen online te zien is, waarin ik een totaaloverzicht geef. Die komt vóór het reces, dus komende week. Dank voor de complimenten voor de actie van vandaag, die helaas nodig is. Die is inderdaad best grappig, maar helaas was ze nodig.

**De voorzitter:**

De heer Omtzigt had nog een korte interruptie.

**De heer Omtzigt** (CDA):

Nou, het was de bedoeling van die motie dat dit niet in die Kamerbrief kwam, maar juist wél op een website, met in ieder geval de links naar al

die zaken. Dit is namelijk niet alleen voor de Kamer, want wij zouden het nog kunnen vragen. Het is juist ook voor mensen die dit willen volgen. Soms is het niet goed bij te houden, is er geen overzicht. Ik hoop dus wel dat dit... En als het nog een week langer duurt...

**Minister Blok:**

Het komt ook online, maar ik wilde het verzoek van de Kamer toch nog even... U moet het mij maar vergeven. Vorige week was ik er namelijk toch wel een beetje over gepikeerd dat gesuggereerd werd dat het in Engeland zoveel beter zou zijn. Vanochtend keek ik weer naar BBC World; dat doe ik bijna iedere ochtend. Daar hebben ze echt een item, volgens mij georganiseerd door de Kamer van Koophandel, waarin boze ondernemers al hun onbeantwoorde vragen kunnen stellen. Het is goed dat u mij kritisch volgt, maar u moet echt niet de indruk wekken dat er in Nederland nog niks georganiseerd is en dat de Engelsen het allemaal zo fijn aan het organiseren zijn. Alsjeblieft niet.

**De heer Omtzigt (CDA):**

Nee, dan wil ik dit even preciseren. Ik heb stellig de indruk – en als dat na maandag anders is, zal ik dat ook meedelen – dat het level of preparedness van de Nederlandse regering voor brexit hoger is dan dat van de Britse regering. Maar het overzicht van welke plannen er zijn, dat hebben ze nou net even iets beter op het niveau van zowel Groot-Brittannië als de EC. En volgens mij is het nog wel manageable om dat recht te trekken. Als u nu nog zou moeten beginnen met de brexitvoorbereidingen, zouden we echt een probleem hebben.

**Minister Blok:**

Dan verstaan wij elkaar weer. Maar dat overzicht komt zowel op papier als online.

De heer Van Ojik heeft gelijk dat ik niet was ingegaan op zijn vraag in eerste termijn over het gelijkoverstekenprincipe en op de vraag of er overleg plaatsvindt met het Verenigd Koninkrijk. Ook dat stemmen we in de Europese Unie zorgvuldig af, want het is onze hoofdinzet om het Verenigd Koninkrijk tot de conclusie te laten komen dat het terugtrekkingsakkoord en een misschien wat aangepaste politieke verklaring voor beide partijen de optimale uitkomst is. Als we daarnaast met 27 landen op allerlei subonderdelen met het Verenigd Koninkrijk gaan onderhandelen, gaan er een paar dingen gebeuren. Diegenen in het Verenigd Koninkrijk die nog proberen te schetsen dat een no-dealbrexit of harde brexit wel meevalt, zullen dan namelijk gaan zeggen: het valt mee, want de Nederlanders, de Hongaren en Fransen hebben zich allemaal gemeld. Ik realiseer me dat het een dilemma is, maar de heer Van Ojik zal erkennen dat dat gaat gebeuren. Dit spelen we niet uit tot het uiterste. De Nederlandse garanties voor de Britten hier zijn bijvoorbeeld gegeven; dan gaat het gewoon om mensen van vlees en bloed die reële zorgen hebben. Maar op een heel aantal terreinen doen we inderdaad een reëel aanbod, waarbij we zeggen: ook in het geval van een no deal willen we overgangsmaatregelen nemen, maar dan gaan we er wel van uit dat het Verenigd Koninkrijk dat ook doet. Dat is overigens ook fair. Het is niet alleen een onderhandelingstactiek, maar ook fair naar Nederlandse ondernemers, of andere betrokkenen maar natuurlijk vaak ondernemers. Het zou bijvoorbeeld onaangenaam zijn als een Nederlandse vrachtrijder opeens geen rechten meer zou hebben die een Britse vrachtrijder wel zou hebben. Ook het gelijkheidsprincipe leidt hier dus toe. Dit valt onder de categorie «het kan niet anders», en allemaal nog met de volledige inzet om het toch nog eens te worden.

**De voorzitter:**

Collega's, we hebben het eind van dit algemeen overleg bereikt, en dat keurig binnen de tijd. Dank daarvoor aan de collega's en ook aan de Minister en zijn staf, ook voor hun aanwezigheid en voor de beantwoording van de vragen.

Sluiting 14.23 uur.